

KÜLTÜR TURİZMİ POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK NİTEL BİR ÇALIŞMA: KAYSERİ ÖRNEĞİ

A QUALITATIVE STUDY ON THE EVALUATION OF CULTURE TOURISM POTENTIAL: THE CASE OF KAYSERİ

Ramazan KOCA
T.C. Milli Eğitim Bakanlığı
ramzankoca78@hotmail.com
ORCID: 0000-0002-7667-5843

ÖZ

Geliş Tarihi:

13.04.2024

Kabul Tarihi:

18.08.2024

Yayın Tarihi:

29.09.2024

Anahtar Kelimeler

Kayseri,
Kültür,
Turizm,

Keywords

Kayseri,
Culture,
Tourism,

Günümüzde kültür turizmi hem çeşitlilik göstermesi bakımından hem de dünya genelinde olan ilginin artmasından dolayı önde gelen turizm aktiviteleri arasında yer almaktadır. Kayseri'nin köklü bir geçmişinin olması ve birçok medeniyete ev sahipliği yapması birçok uygarlığın kültürel izlerinin görülmesini sağlamaktadır. Bu kültürel çeşitlilik kültür turizmi bakımından önem taşımaktadır. Araştırmanın amacı Kayseri'nin bu kültürel zenginliğinin yerel halk, ziyaretçiler, yerel yönetici ve esnaf gibi farklı paydaşların görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesine dayanmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formuna dayalı olarak amaçlı örneklem tekniği ile farklı paydaşlardan olan 15 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler NVivo 10 programı ile kodlar oluşturulup analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda Kayseri'nin ilkçağdan günümüze kadar birçok farklı medeniyetlerin kültürel değerlerini bulundurması açısından kültür turizmi potansiyeli bakımından önem taşıdığı belirlenmiştir. Bunun yanında alanda kültür turizm faaliyetlerinin istenen düzeyde olmadığı, bazı kültürel değerlerin turizme kazandırılması gerektiği ve alandaki kültür turizminin festivaller ve gastronomi turizmi gibi çeşitlendirilmesinin alanda turizmin gelişmesine katkı sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT

Today, culture tourism is one of the leading tourism activities both in terms of diversity and increasing interest worldwide. The fact that Kayseri has a deep-rooted history and is home to many civilizations enables the cultural traces of many civilizations to be seen. This cultural diversity is important in terms of cultural tourism. The aim of this study is to evaluate this cultural richness of Kayseri in line with the views of different stakeholders such as local people, visitors, local administrators and tradesmen. Qualitative research method was used in the study. In-depth interviews were conducted with 15 participants from different stakeholders using purposive sampling technique based on a semi-structured interview form. The interviews were coded and analyzed with the NVivo 10 program. As a result of the research, it was determined that Kayseri is important in terms of cultural tourism potential in terms of having the cultural values of many different civilizations from ancient times to the present day. In addition, it was concluded that culture tourism activities in the area are not at the desired level, some cultural values should be brought to tourism and diversification of cultural tourism in the area such as festivals and gastronomy tourism will contribute to the development of tourism in the area.

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1467870>

Atıf/Cite as: Koca, R. (2024). Kültür turizmi potansiyelinin değerlendirilmesine yönelik nitel bir çalışma: Kayseri örneği. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 14(3), 1178-1194.

Giriş

Günümüzde insanların eski medeniyetleri ya da kültürleri görmeyi yanı sıra kendi kültürlerinin dışındaki yerel kültürlerle de ayrı ilgi duymaktadırlar. Bu anlamda kültür turizmini geliştirmek için ülkeler turizm faaliyetlerini tüm yıla yayıp, dinamizm kazandırarak, ülke kültürünü yerli ve yabancılara tanıtmak, korumak, geçmişe ve geleceğe sahip çıkmayı amaçlamaktadır (Emekli, 2006: 54). Kültürel çekim alanları ve farklı kültürlerle ilgi duyulması insanların seyahat etmeleri için önde gelen motivasyonlardan biri haline gelmesi kültür turizminin gelişmesini sağlamaktadır. Kültür turizminin gelişmesi artan sayıda araştırmacının ve politikacının dikkatini çekmekte ve bu alanda araştırmalarının kapsamını büyük ölçüde artırmaktadır (Richards & Munsters, 2012).

BM Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) kültür turizmini, ziyaretçinin temel motivasyonunun bir turizm destinasyonundaki somut ve somut olmayan kültürel çekicilikleri keşfetmek, öğrenmek, deneyimlemek ve tüketmek şeklinde olduğu bir turizm faaliyeti türü olarak tanımlamaktadır. Bu cazibe merkezleri, sanat ve mimari, tarihi ve kültürel miras, mutfak mirası, edebiyat, müzik, yaratıcı endüstriler ve yaşam tarzları, değerleri ile yaşayan kültürleri kapsayan bir toplumun ayırt edici maddi manevi ve duygusal özellikleriyle ilgili olabilmektedir (UNWTO, 2023).

Kayseri'nin antik şehirleri, tarihi ve doğal sit alanları, ören yerleri ile zengin bir tarihi mirası vardır. Kültepe Ören Yeri ve Kayseri- Konya-Sivas İllerindeki Selçuklu Eserleri, 2014 yılı başında UNESCO geçici miras listesine alınmıştır. Kültepe Ören Yeri kazılarında 25 bin tablet çıkarılmıştır. Kültepe tabletleri, UNESCO Dünya Belleği kütüğüne kaydedilmiştir (Kayseri Valiliği, 2023). Kayseri'nin köklü bir tarihi geçmişinin olması ve birçok uygarlığa ev sahipliği yapması kültürel çeşitliliğinde olmasını sağlamıştır. Bu özelliği ile Kayseri, şehir meydanı Roma, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemine ait kültürel izlerin görüldüğü Anadolu'da ender yerler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda araştırmada Kayseri'nin kültür turizm potansiyelinin ziyaretçiler, yerel halk, yerel yönetici ve esnaf gibi farklı paydaşların görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Kültür Turizmi

Kültür turizmi, ziyaretçinin temel motivasyonunun bir turizm destinasyonundaki somut ve somut olmayan kültürel çekicilikleri/ürünleri öğrenmek, keşfetmek, deneyimlemek ve tüketmek olduğu bir turizm faaliyeti türüdür (UNWTO, 2017). Aynı zamanda kültür turizmi, sanat ve mimari, tarihi ve kültürel miras, mutfak mirası, müzik, edebiyat, yaratıcı endüstriler ve yaşam tarzları, değerleri ile yaşayan kültürleri kapsayan bir toplumun ayırt edici maddi, manevi ve duygusal özellikleriyle ilgilidir (Richards, 2018).

Kültür turizmi önceden küçük bir grubun veya topluluğu yaptığı bir hareket olmasına karşılık günümüzde, kitlesel bir turizm faaliyeti olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya Turizm Örgütü, kültürel turizmin, tüm turistik gezilerin yüzde 37'sini oluşturduğunu ve bu turizme olan talebinde yılda yüzde 15 büyüdüğünü belirtmektedir (McKercher & Cros, 2002: 135).

Günümüzde kültür turizminin gelişmesinde içerisinde birçok çekici unsurları ve etkinlikleri bulundurması etkili olmaktadır. Konuyla ilgili Richards (2001: 23), kültürel turizm çekiciliklerini; arkeolojik sit alanları ve müzeler, mimari eserler, heykel, el sanatları, galeri, festival ve sanatsal etkinlikler, müzik ve dans, drama, alt kültürler, dil ve edebiyat çalışmaları ve dini etkinlikler şeklinde belirtmektedir.

Kültür turizminin gelişmesinde ortaya çıkan bir başka boyutta tek bir pazara değil, heterojen bir duruma sahip olmasıdır. Kültürel içeriklerle tesadüfi karşılaşmalardan açık havanın neden olduğu seyahatlere kadar uzanan bir turizm hareketliliği göstermektedir. Aynı zamanda belirli bir destinasyondaki kültürel ihtiyaçları karşılama niyeti taşımaktadır. Kültür turizminin bir alternatif ya da özel bir ilgi turizmi olarak ortaya çıkışı çeşitli kesimler tarafından başlatılmıştır. Daha çok para harcayan iyi eğitilmiş ve yüksek statülü turist talebinin ihtiyacını karşılamak için ortaya çıkan bu turizm türü zamanla kültürel faaliyetlere olan ilginin artması ve destinasyonların çeşitlenmesiyle kitlesel bir pazar haline gelmiştir (Jovicic, 2014: 610).

Kültür turizminin tanınırlığının artmasında ziyaret edilen destinasyondaki yaşanmışlığın veya kültürel değerlerin ziyaretçiler aracılığıyla yayılması etkili olmaktadır (Richards, 2001). Doğal çevrede bulunma ve yerel kültür varlıkları tanıma isteğinde bulunan turist grupları hem kültür turizminin gelişmesinde hem de kültürel alanların küresel çapta tanıtılmasında etkili olmaktadır (Meydan Uygur & Baykan, 2007). McKercher ve Du Cros (2003:

47) destinasyonda yapılan ziyaretlerin amaçlarına veya gerçekleşme durumlarına göre kültür turizminde turistleri beş sınıfa ayırmaktadır:

- Amaçlı kültür turisti: Ziyaret ettikleri destinasyonun kültürünü veya kültürel mirasını öğrenme amaçlı deneyimli bilgili ziyaretçilerden oluşan turist tipi
- Gezici kültür turisti: Daha çok yüzeysel düzeyde eğlence amaçlı odaklı yapılan kültürel ziyaretçilerden oluşan turist tipi
- Gündelik kültür turisti: Kültür turizm amacının daha az olduğu turist tipi
- Tesadüfi kültür turisti: Yapılan ziyaretlerde kültür turizmi amacı taşımayan fakat ziyaret edilen yerde tesadüfi olarak kültür turizm aktivitelerine katılan turist tipi
- Şans eseri kültür turisti: Destinasyon ziyaretlerinde kültürel turizm amaçlarının olmadığı veya çok sınırlı olduğu turistlerin ziyaret esnasında kültürel çekiciliklerin etkisinde kalıp yönelmiş turist tipidir.

Kültür turizmi faaliyetlerine katılan turistler diğer turizm çeşitlerindeki turistlerden bazı yönlerden farklılık göstermektedir. Konu ile ilgili olarak A.B.D ve Kanada’da yapılan bir çalışmada kültürel turistlerin başlıca özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır (Spielberg, 1995: 363):

- Kültürel turistlerin hem gelir gelir düzeyleri daha yüksek hem de daha fazla harcama yapmaktadırlar,
- Kültürel gezilerde bir bölgede zaman geçirme oranı yüksektir.
- Otellerde ve benzeri yerlerde kalma olasılığı daha yüksektir.
- Alışveriş yapma ve daha fazla harcama miktarları diğer turistlere göre daha fazladır,
- Eğitim düzeyleri daha yüksek olan turistlerdir.
- Cinsiyet dağılımı bakımından kadın oranı erkeklere göre daha fazladır,
- Kültürel turistlerin yaş ortalaması daha yüksektir.

Kayseri’de Yerleşmenin Tarihi Gelişimi ve Tarihi Kültürel Yapı Mirası

Kayseri’nin tarihi geçmişinin M.Ö.3500 yıl öncesine kadar uzanan yerleşme geçmişinin olduğu çıkarılmaktadır. Yapılan kazılarda Tunç Çağı’nın izlerine rastlanmaktadır. Ayrıca Eğriköy höyüğü, Şimşekkaya, Erkilet Taşçı, Fraktin, Yağmurluköy ve Hanyeri’nde yapılan kazılarda M.Ö. 2725 yılında Mezopotamyalıların buralara geldiğinden söz edilmektedir (Subaşı, 1995: 13).Türkiye’nin bilim, sanat, kültür ve turizm merkezleri arasında yer alan Kayseri, ilkçağlardan itibaren pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Şehrin Mazaka olan en eski adı Roma devrine kadar kullanılmıştır. Roma devrinde şehre Kaisareia (imparator şehri) ismi verilmiş; bu isim Araplarca Kaysariya şeklinde kullanılmıştır. Türklerin Anadolu’yu fethinden sonrada şehrin ismi Kayseriye olmuş ve Cumhuriyet dönemiyle birlikte günümüzde kullanılan Kayseri adını almıştır. Tarihi geçmişinde en eski yerleşim merkezi olan Kültepe’de Asurlular, Hititler, Frigler ve Romalılara ait uygarlıkların kalıntıları görülmektedir (Kayseri Valiliği, 2023). Bu anlamda alanın tarihi geçmişinin köklü olması ve birçok medeniyete ev sahipliği yapması alanda kültürel miras çeşitliliğinin ve zenginliğinin bir arada görülmesini sağlamaktadır. Özellikle Kültepe gibi kadim bir yerleşim merkezine ev sahipliği yapması alanın kültürel geçmişini yansıtmaya bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Kayseri’nin isminin dünyaya duyulmasında Kültepe kazılarında keşfedilen çivi yazılı tabletler etkili olmuştur. Bu tabletler aynı zamanda bu topraklarda ortaya çıkarılan en erken tarihli olanıdır. Bu nedenle Kültepe Anadolu tarihini başlatan noktada yer almaktadır (Kulakoğlu, 2010: 20). Kültepe tabletleri Anadolu ile Asur arasında gerçekleştirilen ticari faaliyette, Asurlu tüccarların kullandıkları yol güzergâhları, Karum ve wabartumlara ilişkin kayıtlarıyla, Anadolu tarihinin MÖ 2. binyıl başlarındaki tarihi coğrafyasının analiz edilmesi bakımından da oldukça önemli bir kaynak olarak görülmektedir. Aynı zamanda bu Anadolu’nun sosyo-kültürel ve ekonomik yapısıyla ilgili bilgileri aktarmaktadır (Yıldırım, 2021: 156). Tabletlerden iş, miras, hukuk gibi çok çeşitli alanlarda Asurluların yaşantılarına ulaşılmaktadır. Örneğin Asur’da kadınların eşleri veya çocuklarıyla Anadolu’da şehir şehir dolaşıp tüccarlık yaptıkları ve her türlü ticari ve hukuki işleri yürüttükleri anlaşılmaktadır (Günbattu, 1990).

Şehir merkezinin tarihsel ve mekânsal gelişiminde Roma, Selçuklu, Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemlerine ait eserler görülmektedir. Bu tarihi yerleşimde dikkati çeken en önemli unsurlardan biri simgesel olarak değer taşıyan, konutlar ve dini mekânlar şehir silüetini oluşturmaktadır (Erdoğan & Atabeyoğlu, 2016:

85). Şehir merkezinde dikkat çeken mimari yapının başında kale ve surlar gelmektedir. Fakat surların yapımıyla ilgili çeşitli görüşler bulunmaktadır. Konuyla ilgili ayrıntılı araştırma yapan Erkiletlioğlu (2019) milâdın ilk yıllarında Kayseri'ye gelen Amasyalı Seyyah Strabon'un; "Genellikle Mazaka, bir şehrin kurulması için uygun bir yer değildir. Zirâ burada ne su vardır. Ne de tabîi bir şekilde korumalıdır. Valilerin ihmâli yüzünden surları da yoktur." Dedğini belirtmektedir. Bu tarihlerde surların olmaması ovanın büyük oranda bataklıklarla kaplı olmasına dayandırılmaktadır. Roma İmparatoru Gordianus III ve eşi Trankulliana tarafından bastırılan sikkelerin surlarla ilgili ilk belge olduğu ifade edilmektedir (Erkiletlioğlu, 2019: 343).

Şehrin yerleşim merkezi olarak M.Ö. 2000 yıllara kadar uzanmaktadır. Şehir merkezinin tarihsel süreç içerisindeki mekânsal gelişiminde ve oluşumunda Selçuklu ve Osmanlı Döneminin tarihi doku üzerinde etkili olduğu görülmektedir (Çetinkaya & Kencer, 2019: 127). Kayseri'nin tarihsel gelişiminde Selçuklu hâkimiyeti sonrasında İlhanlı, Eretnaogulları, Dulkadiroğulları ve Osmanlı dönemleri izlemektedir. Bu nedenle Kayseri'de bu dönemlere ait çok sayıda kültürel yapıların olduğu görülmektedir (Şaman Doğan, 2012: 192).

Kayseri gerek derin bir tarihi geçmişe sahip olması gerekse zengin bir kültürel çeşitliliği olması bakımından kültür turizmi bakımından potansiyelini göstermektedir. Alanın Hitit, Asur, Roma, Selçuklu ve Osmanlı medeniyetlerine ev sahipliği yapmış olması kale, sur, medrese, cami, kilise, kümbet ve türbe gibi birçok kültürel eserin bir arada görülmesini sağlamaktadır. Örneğin şehir merkezinde Roma dönemine ait surlar ile Selçuklu ve Osmanlı dönemine ait cami, medrese ve kümbet gibi birçok kültürel yapının bir arada görülmesi kültürel çeşitliliği ve zenginliği göstermesi bakımından önem göstermektedir.

Kayseri gerek doğal gerekse kültür turizm bakımından çeşitlilik göstermesi buraları ziyaret eden yerli ve yabancı turist sayısında da artışı da ortaya çıkarmaktadır. 2012 yılında 275.698 yerli ziyaretçi sayısı 2021 yılında 421.358 kişiye, yine 2012 yılında 69.710 olan yabancı ziyaretçi sayısı 2021 yılında 177.431'e yükselmiştir. 2021 yılında Kayseri'yi ziyaret eden toplam turist sayısı 598.789 kişi olmuştur (Tablo 1).

Tablo 1. Kayseri'yi Ziyaret Eden Turist Sayısı

Ziyaretçi	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Yerli	275.698	276.345	290.352	310.548	315.759	290.061	449.997	448.088	345.003	421.358
Yabancı	69.710	70.154	106.509	91.568	80.585	89.736	116.877	136.086	115.939	177.431
Toplam	345.408	346.499	396.861	402.116	396.344	379.797	566.874	584.174	460.942	598.789

Kaynak: Kayseri Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2022; Ceylan ve Koca, 2022

Kayseri'de Selçuklu Dönemi Tarihi ve Kültürel Varlıkları

Gevher Nesibe Darüşşifası ve Medresesi

"Çifte Medrese" olarak da tanınan Gevher Nesibe Darüşşifası ve Gıyasiye Medresesi, Selçuklu hükümdarlarından II. Kılıçarslan'ın kızı, Gevher Nesibe Sultan'ın vasiyeti üzerine, kardeşi I. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından 1205-1206 yıllarında yaptırılmıştır. Sade mimarisıyla dikkat çeken külliye, Anadolu mimarlık tarihinin günümüze kalan en önemli yapılarından (Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2023).

Çifte/Gevher Nesibe Darüşşifası ve Medresesi Kayseri'de Selçuklu Dönemine ait en erken tarihli yapıların başında gelmektedir. Bu eserin yapımında yer olarak Kayseri'nin seçilmesi de önem taşımaktadır. Gevher Nesibe'nin Miladi 1205-1206 yılında hastane merkezli bir külliyenin Kayseri'de yaptırılmasını istemesi sultan ailesi için Kayseri şehrinin önemini göstermektedir (Şaman Doğan, 2012: 198-201).

Medrese İslam sanatında mimari yapılarda görülen geometrik bir bezeme çeşidi olan mukarnas sanatının dizilerinden oluşan yedi sıradan oluşmaktadır. Ayrıca yuvarlak iri gözleri, kirpikleri, ince uzun burnu, ağzı ve uzun yüz yapısına sahip durumda olan bir erkek başı betimlenmiştir (Şahin, 2010: 477). Yapı günümüzde müze olarak faaliyet göstermektedir. Selçuklu Uygarlığı Müzesi olarak da adlandırılan müzede akıl hastalarının müzik, su ve kuş sesleri ile tedavi edilen bölümleri ziyaretçilerin başlıca ilgi gösterdiği alanları oluşturmaktadır.

Hacı Kılıç Camisi/Külliyesi

Kayseri'de 1249 tarihinde Sultan II. Keykâvus zamanında yaptırılan Hacı Kılıç külliyesi şehrin kuzey tarafında İstasyon Caddesinde yer almaktadır. Sade dış görünüşü ve taştan yapılmış cami ve medrese görünümüne sahiptir. Ancak Külliye bütünüyle plan hususiyeti bakımından Selçuk mimarisinde başka örneği görülmeyen bir yapı oluşturur (Gabriel, 1931; Öney, 1966: 377).

Ortak bir avlunun güneyine cami kuzeyine medrese inşa edilmesiyle oluşturulan plan şeması 16.yüzyılda Sinan külliyelerinin aynısı olması bakımından önem göstermektedir. Medrese iki eyvanlı ve tek katlı olarak düzenlenmiştir. Ayrıca yapı taç kapılarıyla zengin bir taş süslemesi göstermektedir (Kayseri Valiliği, 2013: 59).

Sultanhanı

1232-1236 yıllarında Aleaddin Keykubat tarafından yaptırılmıştır. Kayseri-Sivas istikametindeki eski karayolu yanında yer alan yapının tamamı düzgün kesme taştan yapılmıştır. Avlunun ortasında dört ayak üzerine oturan ve küp şeklinde bir mescit bulunmaktadır. Tipik Selçuklu kervansaraylarından olan Sultanhanı diğer hanlar gibi aynı planla tasarlanmasına karşın farklı bir görünüme de sahiptir. Bu farklılığı oluşturan ek yapılar ve mimari unsurlardır. Özellikle ortasında yer alan köşk mescit ile diğer kervansaraylardan ayrılmaktadır. Giriş kapısı kuzeyde olan hanın taç kapısının iki yanında da alt kısımları kare ve gövdesi yarım daire şeklinde sütunlardan oluşan kuleler bulunmaktadır (Erkiletlioğlu, 2010: 48; Kayseri Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2009: 258).

Hunat Hatun Camisi/Külliyesi

Kayseri merkezde ve kalenin doğusunda yer alan külliye Gıyaseddin Keyhüsrev'in annesi Mahperi Hatun tarafından 1237-1238'de yaptırılmıştır. Medrese'nin avlusu açık ve dört yandan revaklı olup tek katlıdır. Medreseden külliye de bulunan türbe ye giriş bulunmaktadır Caminin batı taç kapısında arslan figürü ikonografı bakımından önem taşımaktadır (Boy, 2017: 65; Şahin, 2010: 485).

Şekil 1. Hunat Külliyesi

Külliye cami, türbe, medrese ve çifte hamam gibi dört yapıdan oluşmaktadır. Külliye sur dışında, iç kalenin karşısında Yeni, Dizdar ve Sivas sur kapılarının açıldığı ortak alanda ya da konum itibarı ile şehir meydanında bulunması açısından önemlidir (Şaman Doğan, 2012: 203). Külliye nin şehir merkezinde yer alması ve özellikle Kayseri'nin inanç turizminde ziyaret merkezleri bakımından ilk sıralarda yer alması nedeniyle ziyaretçilerin uğrak noktaları arasında yer almaktadır.

Karatay Medresesi

Selçuklu veziri Celalettin Karatay tarafından, inşasına başlanan medrese, II. Keyhüsrev zamanında 1240 yılında yapılmıştır. Girişin sağında mescit solunda ise mezar bulunmaktadır. Taç kemerlerde hayvan motifleri görülmektedir. Hamam ise avlunun güneydoğu köşesindedir. Piramit şeklinde kubbeli yapının içinde su yapıları bulunmaktadır. Yapıda kesme taşlar kullanılmış olup, sadece ana taç kapı kitabesinde mermer kullanılmıştır (Kayseri Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2009: 258).

Karatay Hanı yivli ve düğümlü takviye kuleleriyle kale gibi bir görünüme sahiptir. Selçuklu mimarisinin abidevi yaratıcılığını gösterir. Ağzında yılan taşıyan kanatlı arslan figürlerinden çörtlenler bu etkiyi en iyi şekilde sergilemektedir. Yazlık ve kışlık bölümlerden oluşmaktadır (Erkiletlioğlu, 2010: 52).

Döner Kümbet

Şehir içerisinde Talas yolu üzerinde yer almaktadır. Selçuklu eserlerinin Kayseri’de en güzel örneklerinden birini temsil etmektedir.12 köşeli ve yüzölçümü bunlardan her biri türlü geometrik şekiller, efsanevi yaratıklar ile kabartma olarak yapılmışlardır. Lahit odasına (mescit) kuzey yönünden asma merdivenle çıkılmaktadır. Gövde 12 köşeli çokgen şeklinde olup yüzleri zarif bir dekor ile tamamlanmaktadır (Yeğen, 1993: 88).

Kayseri Dokumaları ve Geleneksel El Sanatları

Halı ve diğer dokumalarda kullanılan renk ve motifler aynı zamanda kültürel anlamları da barındırıp kültürel bir sanat eseri niteliği taşımaktadırlar. Aynı zamanda dokumalar hem geleneksel el sanatının sürdürülmesinde hem de birçok sözlü kültür ögesi içermesi bakımından kültürel bir değer göstermektedir (Genç & Solak: 2020: 81-82; Yaz & Yüksel, 2019: 419).

Kayseri ve yöresi Selçuklulardan beri devam edegelen bir dokuma kültürüne sahiptir. Kayseri’de özellikle Bünyan, Tomarza, Sarız, Yahyalı, Develi, İncesu, Gömürgen gibi yerleşim alanlarının geçmiş dönemlerde önemli birer dokuma merkezi olduğu görülmektedir. Özellikle Gömürgen ve Sarız kilimleriyle ünlü yerleşim merkezleridir. Diğerleri ise daha çok halılarıyla tanınır. Ancak, her birinin kendine özgü bir dokuma geleneği vardır (Deniz, 1999: 670).

Şekil 2.Gömürgen Dokumaları (Koca, 2021)

Sarız merkez ve köylerinde başlıca yöreye özgü kilimler seleser, kuşlu, sandıklı, zincirli, dibekli ve soy kilimleri şeklinde adlandırılmaktadır. Yahyalı halılarında ise başlıca camili, karpuzlu, dabazlı, baltalı adlarıyla anılan ve isimlerini motiflerinden alan ve kompozisyon olarak mihraplı ve göbekli halı kompozisyonları görülür (Kaplanoğlu, 2019: 41; Kayışoğlu Şahin, 2013: 53-55).

Kayseri Mutfak Kültürü/Beslenme Kültürü

Yerel kültürlerin belirgin özelliklerini yansıtan en önemli unsurların başında yerel mutfaklar gelmektedir. Turizm bağlamında kültürel zenginlik ile yerel mutfak kültürü arasında doğrudan bir bağ ortaya çıkmaktadır. Bu bağ turistin gerek turizm faaliyeti esnasında dolaylı yoldan yerel mutfak lezzetlerini tatmaları gerekse de doğrudan o destinasyonun yerel mutfağına ait yöresel lezzetlerini tatmak amacı ile turizm faaliyeti gerçekleştirmesine sebep olmaktadır. Bu bakımdan yerel mutfaklar yerel kültürün tanıtımında çok önemli rol oynamakta ve bu durum şehrin gastronomi turizmi bakımından ön plana çıkmasını sağlamaktadır (Deniz & Atışman, 2017).

Anadolu'da yazılı tarihin başlangıç noktalarından olan Kayseri'de yiyeceklerle ilgili birçok yazı Kültepe Kaneş Karum'da ortaya çıkarılmıştır. Aynı zamanda burada bulunan çivi yazılı tabletlerde Anadolu tarihinde yiyeceklerle ilgili ilk yazıların Kayseri'de ortaya çıkarıldığı söylenebilmektedir (Akkor, 2019: 28).

Kayseri'de gastronomi alanında mantı, pastırma, sucuk ve yağlama gibi ürünler başta yer almaktadır. Daha sonra; develi cıvıklısı, nevzine, fırınağzı, aside, pehli, çemen, sucuk içi, pöç çerkez peyniri, kurşun aşı, katmer, velibah, yahyalı çileği, erkilet asması, açma kete, arabaşı, cırgalan biberi, börek aşı çorbasi, pırtım pıt, etli yaprak sarma, şaşım aşı, dolaz, gendime, gubate, haluj, güllü baklava ve kedi bacağı gibi ürünler gelmektedir (Özer, 2021: 203).

Mantı

Mantı Orta Asya'da yaşayan Türklerin dünya mutfağına sunduğu bir armağandır. Kayseri'nin tarihi ipek yolu üzerinde bulunması günümüz Türk mutfağında mantıyı en iyi temsil etmesini sağlamıştır. Aynı zamanda mantı Türklerin yemek kültürü ve damak lezzetine bağlılığının da bir göstergesidir. Birçok mantı turu bulunmasına karşılık en çok tanınanı Kayseri mantısıdır. Bu mantı turunu diğerlerinden ayıran en önemli fark çok küçük olmasıdır. Genellikle etli şeklinde yapılan mantı yoğurt, eritilmiş tereyağı, kuru nane ve biberle kaynatıldığı su ile birlikte servis edilmektedir (Akkor, 2019: 63).

Kayseri yemek kültüründe hamur işi ve et ürünlerinin genel olarak hâkim olduğu görülmektedir. Kayseri mutfağı; yağlama, mantı, katmer, gözleme, su böreği, yağ mantısı, gibi hamur işleriyle ön plana çıkmış bir mutfaktır. Bugün, sumak ve sarımsaklı yoğurt ile servis edilen Kayseri Mantı'sının ünü tüm Anadolu'ya yayılmış olup mantı denilince Kayseri ilk akla gelen ilimizdir (Şahinbaş, 2018: 102).

Pastırma

Kayseri'nin yemek kültüründe mantıdan sonra gelen diğer simgesi pastırmadır. Pastırma da mantı gibi Orta Asya'dan Anadolu mutfağına gelen bir lezzettir. Sürekli at üzerinde seyreden atalarımızın yiyecek ihtiyacının karşılanması için yanlarında taşıdıkları kurutulmuş et olarak öneme sahiptir (Deniz & Atışman, 2017).

Kayseri pastırmasının meşhur ve lezzetli olmasının nedenleri başında iklim özellikleri ve imalat edilen yerdeki suyun pastırma üzerindeki etkisi gelmektedir. Ayrıca yapılan işçiliğin de payı vardır. Kayseri'de pastırma en çok sonbahar mevsiminde yapılmaktadır. Bu ayın seçilmesinde ise rüzgârsız ve açık güneşli havanın pastırma imalatı için elverişli olması gelmektedir. Böylece gündüz vakti sıcaklığı alan pastırma etleri, gece soğumakta ve dengeli olarak bozulmadan kurumaktadır (Özdemir, 2020).

Kayseri'de Festivaller ve Şenlikler

Kayseri'de yerel coğrafi özellikler ve kültürel kimlikler çeşitli festivallerin ve haftaların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yıl içerisinde programları yapılan Mimar Sinan Kültür ve Sanat Haftası, Ahilik Kültür Haftası, Aşık Seyrani Kültür ve Sanat Şenlikleri, Dadaloğlu Kültür ve Sanat Şenliği başlıca kültür ve sanat etkinliklerine örnek olarak verilebilir. Yöredeki küçükbaş hayvancılığa dayalı olarak gerçekleştirilen Akkışla-Gömürgen Yoğurt Festivali ve İncesu'da üzüm festivali ve Yemliha'da Yemliha patlıcan festivali yerel coğrafi özelliklerin ve ekonomik faaliyetlerin ortaya çıkardıkları başlıca kültürel faaliyetleri oluşturmaktadır.

Tablo 2.Kayseri'de Kültürel Festivaller ve Şenlikler

Festival ve Şenliğin Adı	Düzenleyen Kuruluş	Yapılma/Gerçekleştirme Tarihi
Mimar Sinan Kültür ve Sanat Haftası	İl Kültür ve Turizm. Müdürlüğü, Erciyes Üniversitesi, Ağırnas Belediyesi	Nisan 2. Haftası
Akkışla-Gömürgen Yoğurt Festivali	Gömürgen Köyü/Akkışla Belediye Başkanlığı	Mayıs 4. Haftası
Sarız Kilim Festivali	Sarız Kaymakamlığı	Temmuz'un 3. Haftası
Aşık Seyrani Kültür ve Sanat Şenlikleri	Develi Kaymakamlığı	Ağustos'un 4. Haftası
Üzüm festivali	İncesu Belediye Başkanlığı	Eylül'ün 2. Haftası
Dadaloğlu Kültür ve Sanat Şenliği	Dadaloğlu Belediye Başkanlığı	Eylül'ün 2. Haftası
Yemliha Patıcan Festivali	Yemliha Belediye Başkanlığı	Eylül'ün 4. Haftası
İncili Çavuş Kültür-Sanat Şenliği	Tomarza Kaymakamlığı	Ekim'in 1. Haftası
Ahilik Kültür Haftası	Esnaf ve Sanatkârlar Birliği Başkanlığı Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü	Ekim'in 2. Haftası
Seyyid Burhaneddin'i Anma Günü	Seyyid Burhaneddin Hazretleri Derneği	Kasım'ın 4. Haftası
Atatürk'ün Kayseri'ye Gelişi	Kayseri Valiliği, Milli Eğitim Müdürlüğü, Gençlik Spor Müdürlüğü	19 Aralık

Kaynak: Kayseri Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2023

Yöntem

Nitel araştırma yönteminde yapılan çalışmada görüşme tekniği uygulanmıştır. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünden müze ve ören yeri ziyaretçi bilgileri temin edilmiştir. Alandaki farklı yerlerde tarihi ve kültürel yapıtları ziyaret eden ziyaretçilerle alandaki turistik mekanların işletme sahibi, yerel yönetici, esnaf ve yerel halk ile yarı yapılandırılmış görüşme formları üzerinden yüz yüze derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Amaçlı örneklem yöntemine göre belirlenen 15 katılımcı ile yapılan görüşmeler, ses kaydı ve not alma şeklinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada verilerin toplanması için, Erciyes Üniversitesi Sosyal Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan 28/11/2023 tarihli ve 11 nolu toplantısında 471 başvuru nolu kararı ile izin alınmıştır. Görüşmelerde aşağıdaki soruların cevabı aranmaya çalışılmıştır:

- Kayseri'nin kültür turizm potansiyeli ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
- Kayseri'nin kültür turizmi bakımından öne çıkan yerleri ve değerleri nelerdir?
- Kayseri'de kültür turizm çeşitliliği nelerdir?
- Kayseri'nin kültür turizm değerlerinin korunma durumu ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
- Kayseri'de kültür turizminin sürdürülmesi için neler yapılabilir?

Yapılan görüşmelere belirli bir veri doygunluğuna ulaşmaya ve verilerin birbirlerini tekrar etmesi durumu görülünceye kadar devam edilmiştir. Araştırmada katılımcılar yönlendirilmemiştir. Çalışmanın geçerlilik ve güvenilirlik düzeyinin artırılması için, objektif bir tutumla görüşmelerin gerçekleştirilmiş olmasına, amaçlı örneklem yöntemi ile doğru kişilere ulaşılmış olmasına dikkat edilmiştir.

Görüşmelerde tutulan notlar ve ses kayıt verileri Microsoft Word programına aktarılmıştır. Ardından NVivo 10 nitel görüşme analiz programına aktarılan nodlar oluşturulmuştur. Daha sonra nodlar arası ilişki, kelime sıklığı gibi analizler çıkarılmıştır. Araştırmanın verilerinden elde edilen bulgulara göre belirli temalar oluşturulmuştur. Bu başlıklar içerisinde kelime, cümle ve paragraf şeklinde ilgili alıntılar ile analizden elde edilen sonuçlar betimlenmiş ve yorumlanmıştır.

Bulgular

Araştırmada 2 kadın 13 erkek olmak üzere toplam on beş katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların eğitim durumunun incelenmesinde, 2 ortaokul, 6 lise, 1 ön lisans, 3 lisans ve 1 katılımcının da doktora mezunu olduğu görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Kod	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Eğitim	Açıklama
K1	Erkek	58	Evli	Lisans	Ziyaretçi
K2	Erkek	50	Evli	Lisans	Müze hediyelik eşya satıcısı
K3	Erkek	65	Evli	Lise	Kale esnafı
K4	Erkek	23	Bekar	Ön lisans	Ziyaretçi
K5	Erkek	38	Evli	Doktora	Ziyaretçi
K6	Kadın	40	Evli	Lise	Ziyaretçi
K7	Erkek	60	Evli	Lise	Ziyaretçi
K8	Erkek	50	Evli	Lisans	Memur (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)
K9	Kadın	55	Evli	Lise	Yerel yönetici
K10	Erkek	52	Evli	Lise	Yerel halk
K 11	Erkek	58	Evli	Lisans	Turizm seyahat acentesi
K12	Erkek	37	Evli	Lise	İşletme müdürü
K13	Erkek	57	Evli	Ortaokul	Yerel halk
K14	Erkek	20	Bekar	Ortaokul	Yerel halk
K15	Erkek	45	Evli	Lisans	Ziyaretçi

Kayseri'nin Kültür Turizminde Tarihi Yapısı ve Öne Çıkan Yapılar

Araştırma alanının tarihsel geçmişinin M.Ö.3500'lü yıllara kadar gitmesi derin ve köklü bir geçmişinin olduğu göstermektedir. Bu köklü tarihi geçmişi birçok ziyaretçinin ve bilim adamlarının ilgisini çekmektedir. Özellikle Kültepe gibi ilk çağa uzanan yerleşim merkezine sahip olması, Mezopotamya'dan Anadolu'ya uzanan önemli ticaret yolu ve geçiş noktasında bulunması ve alanda farklı uygarlıkların kültürel izlerinin görülmesi alandaki kültür turizm potansiyelini artırmaktadır.

Kayseri ilkeçağ uygarlıklarından günümüze Hititler, Persler, Roma ve Bizans imparatorlukları, I. Beylikler, Türkiye Selçukluları, II. Beylikler ve nihayetinde Osmanlı Devleti hakimiyetinde kalmıştır. Bu nedenle farklı tarihi ve kültürel eserler bakımından zengin bir konumda olmuştur. İlkeçağlarda Kültepe olmak üzere sonrasında İpek Yolu üzerinde bulunması ayrıca doğu ve batıyı bağlayan yollar üzerindeki coğrafi konumu tarihi ve kültürel birikimini zenginleştirmiştir. Yine Roma dönemine ait kale, Selçuklu dönemine ait Gevher Nesibe ve Osmanlı dönemine ait Kurşunlu cami aynı meydana sahiptir. Bu tarihi alt yapı Kayseri'yi kültürel turizmde ziyarete, araştırmaya görmeye değer bir fonksiyon kalmaktadır (K15, ziyaretçi)

3-5 bin sene önceye gider buraların geçmişi. Etilere dayanır yav. Bizans Roma daha diinkü bir şey buraya göre. Burada esas mağaralar (Koramaz Vadisi) var. Oralar ta milattan önce 1500-2000' li yıllara kadar gider (K13, yerel halk).

Romalıların yol güzergahı üzerinde olduğu söylenmektedir. Hititlerin, Asurluların, Bizanslıların buralarda yaşadığı görülmektedir. Çünkü bulunan eşyalarda onların izleri görülmektedir (K14, yerel halk).

Kayseri'de kültür turizminde günümüzde de tarihi ihtişamını koruyan eserlerin başında tarihi kalesi gelmektedir. Yıkılan veya tahribata uğrayan yerlerin restore edilmesiyle günümüzde şehir merkezinde önemli bir kültürel yapıt olan kale ve surları ziyaretçilerin önemli uğrak yerlerinin başında gelmektedir. Fakat bazı esnaflarca önceleri kale içresinde yer alan ticari yerlerin şehir içi ve dışarisından gelenler bakımından önemli bir çekim merkezi olduğu belirtilmektedir.

Tarihi yer olarak mesela önceden Kayseri kalesinin orada esnaflar vardı. Ora taşınmasıydı orası daha iyi iş yapıyordu. Biz küçükliğümüzde bildik. Surlara tamam çıkmak yasaktı. Ama adam Avrupa'dan geliyordu. Kayseri Kalesi'nde alışveriş yaptım diyordu. Adı üstünde Kayseri Kalesi (K3, kale esnafı).

Şekil 3. Görüşmelerde Nvivo ile En Çok Çıkan Kelimeler

Alanda en önemli kültür turizm çekim alanlarını Selçuklu Dönemine ait yapıtlar oluşturmaktadır. Çalışmada Nvivo 10 programında yapılan görüşmelerde kültürel turizmde Selçuklu, Hunat, turizm ve cami gibi kelimelerin daha çok tekrarlanması bunu destekler niteliktedir (Şekil 3). Selçuklu devletinin önemli merkezleri arasında yer alan Kayseri’de bu döneme ait eserler şehrin birçok yerinde görülmektedir. Özellikle Hunat Hatun, Gevher Nesibe, kümbetler ve kervansaraylar yerli ve yabancı ziyaretçilerin ilgilerini çekmektedir. Özellikle Gevher Nesibe bir zamanlar uyguladığı geleneksel tedavi yöntemleri ile ziyaretçilerin uğrak noktalarının başında yer almaktadır.

...daha çok Hunat Hatun ve Selçuklu eserleri kültürel turizm bakımından ön plana çıkıyor. Yine bu dönemde Kayseri’nin ticaret merkezi olması kervansaray han gibi eserlerin yaygın şekilde yapılmasını sağlamıştır (K7, ziyaretçi).

Genelde Selçuklu dönemine ait eserleri görmek için geliyorlar. Hunat Hatun Külliyesi Camisi ve Gevher Nesibe’yi ziyaret ediyorlar. Gevher Nesibe’de özellikle akıl hastalarının tedavi olduğu yer ilgi çekiyor. Burada bir zamanlar nihavent makamı gibi kairdi bicaçkâr gibi müziklerle burçlara göre hastalar tedavi edilmekteydi. Mesela ben boğa burcuyum. Benim makamım kairdi bicaçkâr herkesin kendine uygun bir müzik tedavisi var onu göre tedavi edilmekteydi. Isıtma da hamama su buharı getirilip ısıtma yapılmış. Bu yapının %70’i restore edilmiş. Geleneksel yapılar daha çok alıcı(ziyaretçi) buluyorlar. Yazları yaklaşık bu müzeyi günlük 200 kişi ziyaret etmektedir (K2, müze hediyeelik eşya satıcısı).

Kayseri’de kültür turizmi denince kümbetler, Sultan Hanı, Gevher Nesibe, müzeler gibi yerler gelmekte (K1, ziyaretçi).

Selçuklu ve Osmanlı eserleri kültürel çekicilik olarak aklıma geliyor. Seyyid Burhaneddin Türbesi, Cami Kebir ve Hacı Kılıç gibi camiler dini çekim yerleri olarak gelmektedir (K4, ziyaretçi).

Alanda kültür turizminde müzelerde önemli rol oynamaktadır. Müzeler daha çok öğrenci grupları şeklinde ziyaretçi çekmektedir. Derslerde konuyla ilgili bilgilerin yanı sıra birçok ilgili dersin öğretmenleri tarafından müzelere il içerisinde öğrenci gruplarıyla birlikte ziyaretler gerçekleştirilmektedir. Bu durumun kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılması ve kültür turizmin sürdürülmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında bu yerlere yurtdışından da ziyaretçilerin geldiği belirtilmektedir.

Müzelere daha çok öğrenci ve öğretmen grupları şeklinde olmaktadır. Yurtdışından Rusya, Afrika’dan olmak üzere dünyanın her tarafından gelen olmaktadır. Ağırıklı olarak kuzeyden geliyorlar (K2, müze hediyeelik eşya satıcısı).

Araştırma alanında kültür turizmi bağlamında öne çıkan yerler arasında Kapadokya’nın uzantısı durumunda olan Soğanlı ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) Geçici Miras Listesinde yer alan Koramaz Vadisi destinasyonları gelmektedir. Buralarda yer alan kaya yerleşmeleri, kiliseler ve kaya yazıları yerli ve yabancı ziyaretçilerin başlıca ziyaret ettikleri yerler arasındadır. Bu destinasyonlarda turizmin gelişimiyle ilgili gerek yerel yönetim gerekse ilgili bakanlıklar tarafından alanı tanıtıcı ve turizmi canlandıracak çalışmalar yapılmaktadır.

Şekil 4. Soğanlı Destinasyonunda Kaya Yerleşmeleri ve Yazıları

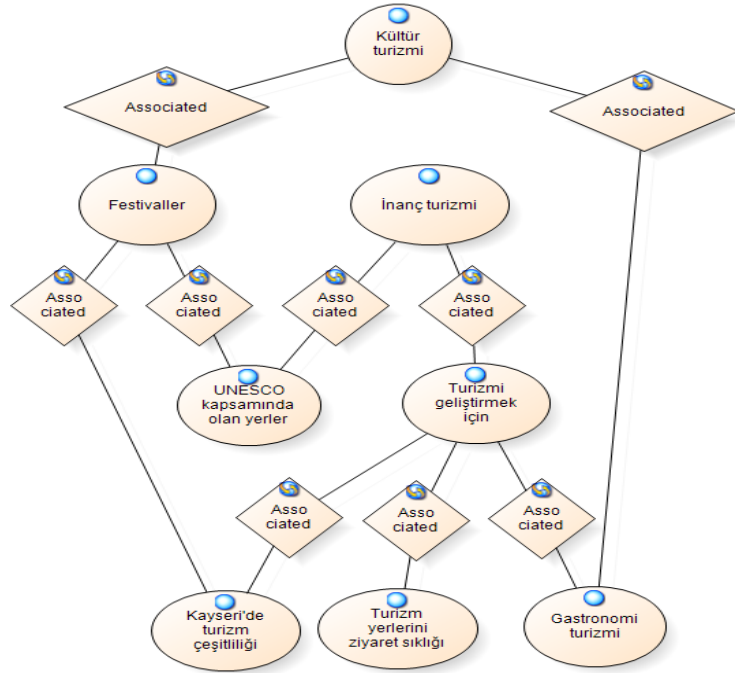
Selçuklu eserleri yapıları, Soğanlı, Koramaz Vadisi ve Kültepe gibi yerler ön plana çıkmaktadır (K8, memur).

... Mesela Soğanlı 'da. Başka hiçbir yerde yağlı boya icat edilmemişken oradaki (Soğanlı) kiliseleri boyamışlardı yağlı boya. Burada yaklaşık 360 kilise bulunmaktadır. Bunlardan bazıları biliniyor. Bir kısmı da bilinmiyor. Yine çok güzel yürüyüş yollarımız var. Bunları kültür müdürlüğünün değerlendirmesi lazım. Yabancı turistler yerli turistten buraları daha iyi biliyorlar. Çünkü Hristiyanlığın merkezlerinden birisi. Yerli insanımız bilmiyor (K10, yerel halk).

Kayseri'de Kültür Turizm Çeşitliliği

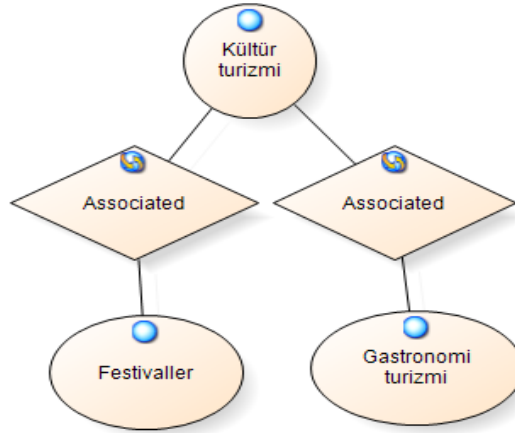
Araştırma alanında gerek kültürel çeşitliliği tanıtıcı gerekse son yıllarda yöreye özgü festivallerin başta belediye ve sivil toplum kuruluşları tarafından organize edilerek yapılmaya çalışılması alandaki kültür turizmin canlandırılmasına yönelik çalışmalarını oluşturmaktadır.

Kayseri'de gençlik festivali yapılıyor. Yurt içinden veya dışından gelen turistler daha çok kışın Erziyes'e yazın da Soğanlı 'ya gidiyorlar (K10, yerel halk).

Şekil 5. Görüşmelerde Kültür Turizmi ve İlişkili Nodlar

Alandaki kültür turizminin çeşitlenmesinde son yıllarda alana özgü geleneksel yiyeceklerin ve yemek kültürünün tanıtılmasına yönelik çalışmalar gastronomi turizminin canlanmasını sağladığı görülmektedir. Özellikle Kayseri ile özdeşleşmiş sucuk, mantı gibi yiyecekler hem iç piyasada hem de dış piyasada önemli bir ticari değer oluşturmaktadır. Ayrıca bu yiyeceklerin UNESCO kapsamına dâhil edilmesiyle ilgili yerel ve merkezi teşkilatların çalışmalar yaptığı belirtilmektedir.

Şekil 6. Kültür Turizmi ile İlişkili Türleri

Kültepe'ye ek olarak Kayseri'de gastronomi turizmi kapsamında da yöreye özgü yiyeceklerin ve lezzetlerin UNESCO'ya girme çalışmaları yapılmaktadır. Bakanlıkça filmler çekiliyor (K8, memur).

Yemek kültürü olarak en çok mantı yiyeceği ön planda oluyor. Pastırması sucuğu meşhurdur. Çöreği falan meşhurdur (K2, müze hediyeleşik eşya satıcısı)

Yemek deyince mantı aklıma geliyor. Bir de civıklı olarak Develi Civıklısı gelir. Kültürel olarak kale falan gelir (K4, ziyaretçi).

Kültür Turizm Değerlerinin Korunma Durumu

Alanda yer alan çeşitli tarihi ve kültürel yapıların korunmasında gerekli önlemlerin ve koruma amaçlı tedbirlerin alınmasında eksiklikler olduğu katılımcılar tarafından ifade edilmektedir. Öyle ki bazı yerlerin tarihi dokusunun tam olarak ortaya çıkarılamaması ve ziyarete açılmaması alanda kültür turizminin gelişmesini olumsuz etkilemektedir. Hâlbuki alanda kültürel potansiyeli taşıyan birçok yapıtın olduğu belirtilmektedir.

Bazı yeraltı şehirleri var. Ören yerleri var. Korunma maalesef yeterli şekilde olmuyor. Mesela Ermeni yerlerinin çoğu tabiri edilmiş. Hâlbuki oralar tekrar yapılandırılsa turizme açılabilir gelin olur. Potansiyel var. Mesela Kapadokya'ya geliyorlar. Uzantıları olarak buralardaki yerlere de gelebilirler. Buraların tarihi dokusunu da çok kişi bilmiyor (K5, ziyaretçi).

...pek de önem verilmiyor. Olan yeri de altın var diye yıkıyorlar. Germir' de oranın en büyük kilisesi ahır yapılmış (K10, yerel halk).

Alanda tarihi ve kültürel yapıtların korunmasında, yerel halk ve yerel yöneticilerinde içerisinde olduğu paydaşların görüşleri alınarak alandaki kültürel değerlerinin korunmasının sağlanması fikri ön plana çıkmaktadır. Katılımcıların bir kısmı özellikle şehir merkezinde son bin yıla ait yapıtların iyi bir şekilde restore edilip ziyarete açıldığını ve tarihi yapının korunmasına yönelik farkındalığın arttığını belirtmesine karşılık, bazı katılımcılarda bazı tarihi eserlerin restore çalışmalarında işin uzaması ve yapım işinin el değiştirmesi gibi nedenlerden dolayı ziyarete açılmadıkları ifade edilmektedir.

Kayseri'de özellikle son bin yıla ait eserlerin hala ayakta durabilecek ve hizmet verebilecek şekilde korunduğu görülmektedir. Her geçen yıl Kayseri'de özellikle yerel yönetimlerde kültürel ve tarihi yapının korunmasına ilişkin yatırımların artması bu konuda farkındalığın arttığını göstermektedir. Bu konudaki en önemli ölçütlerden biri de müzelerin sayısıdır. Müze sayılarının artması kültürel ve tarihi mirasın korunmasına yönelik adımların hızlandığını işaret etmektedir (K15, ziyaretçi).

Yeterli şekilde korunduğunu düşünmüyorum. Mesela Kalenin içi önceki hali daha iyiydi. Bazı yerlerin restore edilmesinde yerel halk, yerel yöneticiler gibi paydaşlardan fikirler alınmalı (K9, yerel yönetici).

Tarihi yerlerin restore edilme işi biraz yavaş. Devlet nörüyor? Ondan alıyor başkasına veriyor. Burada devletin suçu yok alan adamın iş yapmaması, yapamıyorsan girme. Bizim tarihimizi güzelleştirme olarak eksik kalmaktayız (K3, esnaf).

Kayseri'nin Kültür Turizm Faaliyetlerini Sürdürülme Durumu

Araştırmada alandaki tarihi ve kültür turizminin geliştirilmesi için restore çalışmalarının tamamlanması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca araştırma alanının yanında yer alan ve turizm merkezi konumunda olan Kapadokya'dan da faydalanılması gerektiği ifade edilmektedir. Bunun için Kapadokya–Kayseri bağlantılı tur güzergâhlarının belirlenmesinin alandaki kültür turizmini canlandıracağı öngörülmektedir.

Reklam yapılmalı, bazı yerler restore edilirse geliştirilirse turistler gelebilir. İlgi çekici hale gelir (K6, ziyaretçi).

Zamana bağlı olarak bazı destinasyonlar turizm olarak önem kazanmaktadır. Kapadokya'ya gelen turistlerin rotalarını Kayseri'ye çekebilir. Oralardaki tur şirketleriyle konuşarak Kayseri'de turizm rotaları eklenebilir. Kültepe Ören yeri, Soğanlı ve civarında restorasyon çalışmaları yapılmaktadır. Örneğin sıcak hava balonlarının kaldırılması ve yöreyi tanıtıcı çalışmalar yapılabilir (K8, memur)

Alandaki turizmin canlanmasında alanda yerel ulusal ve uluslararası fuarlar, panayırılar, bilimsel toplantılar yapılarak alanı tanıtıcı çalışmalara yer verilmesi gerektiği katılımcılar tarafından ifade edilmektedir. Ayrıca yerel yönetimlerin alandaki turizm destinasyonlarına yönelik turlar düzenlemesi ve belirli aralıklarla bunları devam ettirmesinin alandaki turizmi geliştireceği belirtilmektedir.

Kayseri'nin kültürel turizm potansiyelini artırmak için yerel, ulusal, uluslararası fuarlar, panayırılar, bilimsel toplantılar, yarışmalar gibi organizasyonlar yapılabilir (K15, ziyaretçi)

Reklamı konusu çok önemli. Mesela biz ortaokuldayken belediye bunu iyi yapıyordu. Kapuzbaşı Şelalesi'nden Soğanlısı, Sultan sazlığı, Erçiyas'ından turlar düzenlenirdi. Ama şimdi bu kalmadı. Herkesin arabası olduğu için belediye bunları kaldırdı. Çünkü herkes arabasıyla gidip geliyor (K2, müze hediyeleşik eşya satıcısı).

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma kapsamında, Kayseri'nin kültür turizm çeşitliliği ve potansiyeli incelenmiştir. Araştırmada alanda Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı eserlerin bir arada görülmesinin kültür turizmde alanın köklü bir tarihi yapısının olduğu ve farklı uygarlıklara ait birçok eserin bir arada görülmesini sağladığı katılımcılar tarafından ifade edilmektedir. Şehir meydanında yer alan kalenin Roma, Gevher Nesibe Medresesi'nin Selçuklu ve Kurşunlu Camisi'nin ise Osmanlı Dönemi'ne ait olması tarihi kültürel çeşitliliğin aynı meydana bir arada görülmesine örnek olarak verilmektedir. Alanda özellikle Selçuklu Dönemi'ne ait hanların, camilerin ve medreselerin öne çıkan başlıca kültürel çekicilikler olduğu belirtilmektedir.

Alanda Soğanlı Kaya kiliseleri, Koramaz Vadisi'nde, Talas ve Germir'de yer alan kiliseler ile Hunat Hatun, Camii Kebir, Hacı Kılıç camileri ve Seyyid Burhaneddin Türbesi alandaki başlıca dini çekim merkezleri olarak kültür turizminin gelişmesinde etkili olduğu ifade edilmiştir. Çalışmada alanın hem tarihi yapısı hem de kültürel çeşitliliği bakımından kültür turizm potansiyelinin olduğu fakat alandaki turizm potansiyelinden yeteri kadar yararlanılmadığı belirtilmektedir. Araştırmada bazı tarihi yapıların yeterince korunamaması, restore çalışmalarının zamanında bitirilmemesi ve sık sık el değiştirmesi ve tanıtım yetersizliği kültür turizminin gelişmesinde olumsuz etkenler olarak ifade edilmektedir. Çalışma alanındaki turizm potansiyeli ile ilgili yapılan başka bir çalışmada da alanda turizm potansiyelinin etkili bir şekilde değerlendirilmesinin önemi üzerinde durulmakta olup, turizmin gelişmesi için potansiyelin etkili, verimli ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılması gerektiği belirtilmektedir (Şanlıoğlu & Demirezen, 2020).

“Kayseri’de kültür turizminin sürdürülmesi için neler yapılabilir?” Sorusu kapsamında, alandaki kültür turizminin sürdürülmesi için reklam ve tanıtım faaliyetlerine ağırlık verilmesi ve alanda sürdürülen restore çalışmalarının tamamlanması ile bazı kültürel turizm değerlerinin ziyarete açılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucu destekler bir çalışmada reklam ve tanıtım çalışmalarının turizmin sürdürülebilirliğini artırdığı ifade edilmiştir (Giritlioğlu & Bulut, 2015: 30). Yine konuyla ilgili benzer bir çalışmada, tanıtım çalışmalarının

yapılması, geleneksel aktiviteler geliştirme ve ulaşım sorununun çözülmesi gibi çalışmaların turizmin gelişmesinde ve alanın kalkınmasında önemli olduğu belirtilmektedir (Meydan Uygur & Baykan, 2007: 46).

Araştırmada turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında, alanda yıl boyu tur programlarının oluşturulmasının ve Kapadokya'ya gelen turistlerin, tur rotalarına ilin kültürel değerlerinin eklenmesinin alanda kültür turizminin gelişimi üzerinde olumlu etkileri olacağı katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Ayrıca kültür turizminin festivaller ve gastronomi turizmi gibi alanlarla çeşitlendirilmesinin alanda turizmin gelişmesine katkı sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim konuyu destekler bir çalışmada festivallerin folklorik özellikler bakımından kültür turizminin gelişiminde ve ekonomi üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir (Göde & Yiğit, 2017: 70). Yine bu bağlamda alana özgü yiyeceklerin UNESCO kapsamına alınmasının alandaki gastronomi turizmini geliştirmede önemli bir etken olacağı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Bu nedenle gastronomi gibi turizm türlerinin gelişmesinin turizm çeşitliliği ve sürekliliği açısından önem gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Nitekim gastronomi turizminin incelendiği bir çalışmada bu turizm türünün hem yerel üretimin gelişmesinde ve korunmasında hem de sürdürülebilir bir turizmin oluşmasında önemli olduğu ifade edilmektedir (Deveci vd., 2013: 33). Araştırmada teorik çıkarım olarak, kültür turizminin festivaller, gastronomi ve inanç turizmi gibi çeşitliliklerin artırılmasıyla turizmin sürdürülebilirliği üzerinde doğrudan bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sınırlılıklar ve Gelecek Çalışmalar için Öneriler

Araştırma Kayseri ilinin kültür turizm potansiyelinin değerlendirilmesiyle sınırlı kalmıştır. Başka çalışmalarda araştırmacılar kültür turizm çeşitliliklerini ayrı ayrı başlıklar ve temalar altında inceleyebilir. Ayrıca kültür turizminin çevresel, sosyal ve ekonomik boyutlarının araştırılarak alana katkı sağlayabilir. Alandaki turizmin gelişmesiyle ilgili başlıca öneriler olarak;

- Alanda Koramaz, Soğanlı ve Erdemli Vadisi gibi destinasyonlarda tarihi ve kültürel değerlerin restorasyonlarının ve alanın peyzaj düzenlemelerinin yapılarak turizme kazandırılması,
- Alana özgü geleneksel festivallerin ve katılımcı sayılarının kamu ve özel sektör aracılığı ile artırılması,
- Turizmin gelişmesinde yerel halk, sivil toplum kuruluşları, belediyeler ve valilik gibi paydaşların birlikteliğinin sağlanması,
- Reklam ve tanıtım çalışmalarına ağırlık verilmesi,
- Alandaki turizmin çeşitliliğinin ve yıl boyu sürekliliğinin sağlanmasıyla ilgili çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Akkor, Y. E. (2019). *Geçmişten Geleceğe Kayseri Mutfağı*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri.
- Boy, A. (2017). Medreselerin Kısa Bir Geçmişi ve Kayseri Medreseleri, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 57-73. <https://doi.org/10.30803/adusobed.309070>
- Ceylan, S. & Koca, R. (2022). Soğanlı Vadisi Kayseri Kültürel Miras Alanında Turizmin Gelişimi. *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi*, 6(1), 12–27.
- Çetinkaya, D. M. & Kencer, T. Ç. (2019). Kayseri Tarihi Kent Merkezi'nin Mekânsal Değişim Süreci. *Düşünen Şehir*, (8), 26-133
- Deniz, B. (1999). Türkü ve Manilerde Halı ve Düz Dokuma Yaygılar, *Erdem Halı Özel Sayısı*, 10(30), 661-669.
- Deniz, T. & Atışman, E. (2017). Kayseri İlinin Gastronomi Turizmine Yönelik Bir SWOT Analizi Çalışması. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 56-65, <https://doi.org/10.26677/tutad.2017.14>
- Deveci, B., Türkmen, S. & Avcıkurt, C. (2019). Kırsal Turizm ile Gastronomi Turizmi İlişkisi: Bigadiç Örneği. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 3(2), 29–34. <https://www.ijses.org/index.php/ijses/article/view/111>
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm, *Ege Coğrafya Dergisi*, 15(1-2), 51-59.

- Erdoğan, A. & Atabeyoğlu, Ö. (2016). Tarihi Yapıların Kentsel Dokuya Etkisi: Kayseri Kent Merkezi Örneği. *Turkish Journal of Forestry*, 17(1),83-92, <http://dx.doi.org/10.18182/tjf.67468>
- Erkiletlioğlu, H. (2010). *Geçmişte Konaklama, Ticaret ve Kayseri*, Bel-sin Vakfı, Kayseri.
- Erkiletlioğlu, H. (2019). *Kaıpadokia Krallığı ve Roma-Bizans Dönemi*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri.
- Gabriel, A. L. (1931). *Les monuments turcs d'Anatolie II*, E. de Boccard, Paris.
- Genç, M. & Solak, İ. (2020). Kayseri Bünyan'da Tespit Edilen Halı Dokuma ile İlgili Ritüeller ve Sözlü Kültür, *Arş Dergisi* (17), 80-101. <https://doi.org/10.34242/akmbaris.2020.141>
- Giritlioğlu, İ & Bulut E. (2015). Yerel Halkın Bakış Açısına Göre Gaziantep Turizmi ve Sürdürülebilirlik, Uluslararası, *Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 5(1), 25-31.
- Günbattu, C. (1990). *Kültepe Tabletlerine Göre, Kadınların Ticarî Faaliyetleri Hakkında Bazı Gözlemler*, XI. *Türk Tarih Kongresi Bildirisi*, 05-09 Eylül 1990, ss. 191-200, Ankara.
- Göde, H. A. & Yiğit, G. (2017). Isparta Yöresi Festivallerinin Kültür Turizmi ve Ekonomisi Bağlamında Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (38), 61-71.
- Jovicic, D. (2014). Culturel Tourism in the Context of Relations Between Mass and Alternative Tourism. *Curren Issues in Tourism*, 19(6), 605-612. <https://doi.org/10.1080/13683500.2014.932759>
- Kaplanoğlu, Ş. (2019). *Yabyalı Halıcılığının Günümüzdeki Durumu*, Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı, Kırşehir.
- Kayıoğlu Şahin, Z. (2013). Sarız (Kayseri) Yöresi Düz Dokumaları ve Günümüzdeki Durumu. *Arş Dergisi*, (9), 52-59. <https://doi.org/10.34242/akmbaris.2019.50>
- Kayseri Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2009). *Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri*, Cilt 1, Kayseri Valiliği Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Kayseri
- Kayseri Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2022 Nisan). *İlimize Gelen Ziyaretçi Sayıları*, <https://kayseri.ktb.gov.tr/TR-244447/ilimize-gelen-turist-sayilari-2017-2018-30092019.html>, Erişim Tarihi: 02.05.2023
- Kayseri Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2023 Şubat). *Yerel etkinlikler*, <https://kayseri.ktb.gov.tr/TR-55152/yerel-etkinlikler.html>, Erişim Tarihi:07.02.2023
- Kayseri Valiliği (2013). *81 İlde Şehir ve Kültür Kayseri*, Kayseri Valiliği, İstanbul
- Kayseri Valiliği (2023 Şubat). *Turizm, İlimizde Tescilli Yapılar*, <http://www.kayseri.gov.tr/turizmm>, Erişim Tarihi:01.02.2023
- Koca, R. (2021). *Yarı Göçebe Hayvancılık Faaliyetlerinin Kırsal Sistemlerin Sürdürülebilirliği ve Gıda Güvenesi Bakımından Önemi: Gömürgen Köyü (Kayseri) Örneği*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Ankara
- Kulakoğlu, F. (2010). *Kültepe Kanesh-Karum: The Earliest International Trade Center in Anatolia*. İçinde, F. Kulakoğlu & S. Kangal (Ed.), *Anatolia's Prologue Kültepe Kanesh Karum*, ss. 40-51, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kayseri.
- Meydan Uygur, S. & Baykan, E. (2007). Kültür Turizmi ve Turizmin Kültürel Varlıklar Üzerindeki Etkisi. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 30-49.
- McKercher, B. & Du Cros, H. (2003). Testing A Cultural Tourism Typology. *International Journal of Tourism Research*, 5(1), 45-58.

- Mckercher, B. & Du Cros, H. (2002). *Cultural Tourism, the Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Management*, Routledge, New York.
- Öney, G. (1966). Kayseri Hacı Kılıç Cami ve Medresesi. *Belleten*, 30(119), 377- 387.
- Özdemir, M. (2020). *Kayseri’de Pastırmacılık*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri.
- Özer, O. (2021). *Kayseri’nin “UNESCO Gastronomi Kenti” Olabilirliğine ve Gastronomi Turizmine Dair Paydaş Görüşleri*, İçinde, A. Kaya, M. Yılmaz, S. Yetimoğlu (Ed.), *Gastronomide Alternatif Yaklaşımlar*, ss. 189-206, Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları, Konya.
- Richards, G. (2001), *Cultural Attractions and European Tourism*, CABI Publishing, Newyork.
- Richards, G. & Munsters, W. (Eds.) (2012). *Cultural Tourism Research Methods*. CABI Publishing, London, UK.
- Richards, G. (2018). Cultural Tourism: A Review of Recent Research and Trends, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, (36), 12-21, <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2018.03.005>
- Spielberg, T. (1995). Cultural Tourism and Business Opportunities for Museums and Heritages Sites. *Tourism Management*, 16(5), 81-91.
- Subaşı, M. İ. (1995). *Kayseri’nin Manevi Mimarları*, Türkiye Diyanet Vakfı Kayseri Şubesi, Ankara.
- Şahin, M. K. (2010). Anadolu’da Selçuklu Döneminde Niğde ve Kayseri Çevresinde Bulunan Taçkapılar Üzerine Bazı Düşünceler, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(25), 473-503.
- Şahinbaş, K. (2018). Kayseri’de Geçiş Dönemlerine ve Belirli Günlere Özgü Mutfak Kültürü. *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 4(8), 100-112.
- Şaman Doğan, N. (2012). Kayseri'deki Selçuklu Külliyesi. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (16), 191-214.
- Şanlıoğlu, Ö. & Demirezen, B. (2020). Turizm Odaklı Kalkınma Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar: Kayseri İli Örneği. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 845-867. <https://doi.org/10.30784/epfad.777621>
- UNWTO. (2017). Definitions committee on tourism and competitiveness. CTC. <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/docpdf/ctcdefinitionsweb.pdf>. Erişim Tarihi:17.02.2023
- Ülkü, C. (2023 Şubat). *Kayseri Etnografya Müzesi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/kayseri-etnografya-muzesi>, Erişim Tarihi: 08.02.2023.
- Yaz, Ü. & Yüksel, N. (2019). Yahyalı Halılarının Anadolu Türk Halıları Arasındaki Yeri, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum / Education And Society In The 21st Century*,8(24), 409-435.
- Yeğen, A. (1993). *Kayseri’de Tarihi Eserler*, Kayseri İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Kayseri.
- Yıldırım, N. (2021). Anadolu’da İlk Tarihi Kayıt Örnekleri Üzerine Bir Analiz "Kültepe Tabletleri". *Uluslararası Prof. Dr. Halil İnalcık Tarih ve Tarihçilik Sempozyumu*, 2021, ss.145-161, Ankara.

EXTENDED SUMMARY

Today, the impact of culture tourism, which is among the alternative tourism methods where tangible and intangible cultural attractions are at the forefront in addition to traditional tourism methods such as sea, sand or winter, is increasing globally. Major cultural diversities include archaeological sites, museums, handicrafts, architectural works, sculpture, galleries, festivals and artistic events, music, drama, subcultures, language and literature studies and religious events. Kayseri has a deep-rooted history and has been home to many civilizations, which makes it possible to see the cultural traces of many civilizations. This cultural diversity is important for cultural tourism. With this feature, Kayseri is one of the rare places in Anatolia where cultural traces of the Roman, Seljuk, Ottoman and Republican periods can be seen in the city square.

The aim of the research is based on the evaluation of this cultural richness of Kayseri in line with the views of different stakeholders such as local people, visitors, local administrators and tradesmen. Interview and observation techniques were applied in the qualitative research method. Visitor information on museums and ruins was obtained from the Provincial Directorate of Culture and Tourism. Face-to-face in-depth interviews were conducted with visitors who visited historical and cultural artifacts in different places in the area, business owners of touristic places in the area, local managers, tradesmen and local people through semi-structured interview forms. Interviews with 15 participants determined according to the purposive sampling method were conducted in the form of audio recording and note-taking. For the collection of data in the study, permission was obtained from Erciyes University Social Humanities Ethics Committee with the decision number 471 application number 471 at its meeting dated 28/11/2023 and number 11. The notes and voice recording data kept during the interviews were transferred to the Microsoft Word program. Then, the nodes transferred to the NVivo 10 qualitative interview analysis program were created. Then, analyses such as the relationship between nodes and word frequency were extracted. According to the findings obtained from the research data, certain themes were created. Within these headings, the results obtained from the analysis were described and interpreted with relevant quotations in the form of words, sentences and paragraphs.

In the research, it is stated by the participants that the fact that Roman, Byzantine, Seljuk and Ottoman artefacts are seen together in the area means that the area has a deep-rooted historical structure in cultural tourism and that many artefacts belonging to different civilisations can be seen together. The fact that the castle in the city square belongs to the Roman period, the Gevher Nesibe Madrasa belongs to the Seljuk period and the Kurşunlu Mosque belongs to the Ottoman period is given as an example of seeing historical cultural diversity together in the same square. It is stated that especially the inns, mosques and madrasahs belonging to the Seljuk Period are the main cultural attractions in the area. Within the scope of the question "What can be done to sustain cultural tourism in Kayseri?", it was concluded that in order to sustain cultural tourism in the area, advertising and promotional activities should be emphasised and some cultural tourism values should be opened to visitors with the completion of the restoration works in the area.

In the research, it was emphasised by the participants that the creation of year-round tour programmes in the area and the addition of cultural tourism values of the province to the tour routes of tourists coming to Cappadocia will have positive effects on the development of cultural tourism in the area. In addition, it was concluded that diversification of cultural tourism with areas such as festivals and gastronomy tourism will contribute to the development of tourism in the area. The theoretical conclusion of the research is that cultural tourism has a direct impact on the sustainability of tourism by increasing diversity such as festivals, gastronomy and faith tourism.

The research is limited to the evaluation of the culture tourism potential of Kayseri province. In other studies, researchers can examine cultural tourism diversity separately. In addition, it can contribute to the field by investigating the environmental, social and economic dimensions of culture tourism. As the main suggestions for the development of tourism in the area;

- Bringing the hidden historical and cultural values in the area to tourism,
- Increasing the number of traditional festivals specific to the area and the number of participants through the public and private sector,
- Ensuring the unity of stakeholders such as local people, non-governmental organizations, municipalities and governorships in the development of tourism,
- Emphasizing advertising and promotional activities,

Studies can be carried out to ensure the diversity and year-round continuity of tourism in the area.